

EDITORIAL BRUGUERA, S. A.

Intentaré fer una exposició breu de la història de l'editorial i el que va significar pel barri, pel districte i per Barcelona, alhora de la meua experiència com a treballador i també em permetré d'exposar alguna opinió particular.

Vaig entrar a treballar a l'Editorial Bruguera S. A., el dia 15 de gener de 1965, i es van donar per acabades les meves activitats laborals en aquesta empresa el 30 de juliol de 1986, quan van tancar-se definitivament les portes. Seria impossible conèixer el que va significar aquest negoci familiar, sense situar-nos en els seus inicis de la importància que representà pel **Coll – Vallcarca** l'Editorial Bruguera.

L'any 1908, Joan Bruguera Teixidor fundà l'empresa **Ediciones Progreso**, i quatre anys mes tard, el 1912, li canvià aquest inicial titular de caire avantguardista pel d'"Editorial El Gato Negro". Amb molta iniciativa, esforç personal i col·lectiu, en la tasca diària el negoci editor no solament tirà endavant, sinó que endemés prospera en tots els aspectes de manera ostensible.

Una mostra de la forta empena que Joan Bruguera Teixidor donà a la seva editorial, fou que l'any 1921 aparegué al mercat la revista mes representativa de l'empresa: **"PULGARCITO"** que obtingué un èxit de vendes aclaparador, sense precedents... Això motivà la decisió d'editar, de manera progressiva, moltes altres publicacions de continguts i preu semblants, aspecte que generà un augment significatiu de la producció i venda d'exemplars.

Per altra banda, l'any 1928 a les acaballes de la Dictadura militar del general Primo de Rivera, la família Bruguera, decidí traslladar els seus tallers i treballadors als indrets perifèrics de la ciutat de Barcelona. Per tant es van establir al semi despoblat barri del Coll Vallcarca; concretament tocant el carrer de Mora d'Ebre, però en un altre espai nou que s'anomenà en el futur Mora la Nova, ja que fins aleshores, aquell terreny gairebé descampat rebia el provisional nom de carrer en **Proyecto**.

Quan el fundador de l'entitat editora per motiu de la seva avançada edat i també per malaltia va morir, els seus fills el van succeir en la gestió i direcció del negoci familiar: **Francesc**, considerat com a peça fonamental de l'empresa editora, en el seu vessant creatiu, i **Pantaleó**, dotat d'un notable talent com a organitzador i administrador empresarial. Per tant, cal tenir present aquest aspecte, ja que els dos germans es convertiren en un equip executiu sòlid, pràctic i eficient, donat que van aconseguir fer créixer de manera espectacular el negoci familiar.

L'Editorial Bruguera" va aportar al públic una gran munió de personatges vinculats a l'univers del còmic o tebeo, genialment creats per un imaginatiu allau d'excel·lents dibuixants i guionistes, els quals amb els seus treballs artístics, aplicats a les historietes, feren que les publicacions de Bruguera obtinguessin tiratges tan espectaculars que, en els anys seixanta i setanta, van arribar als quioscos i llibreries mes de quatre milions de revistes, mensualment.

Però l'Editorial Bruguera no solament editava en aquells temps tebeos, sinó que endemés, també va publicar llibres de tota mena: tècnics, històrics, literaris, d'assaig, enciclopèdies, diccionaris, fascicles, llibres de butxaca, opuscles populars, novel·les gràfiques, fotonovel·les, i mes de quaranta col·leccions de "bolsilibros", entre les novel·letes "rosa", de l'oest, i policiaques.

A més, a més, s'ha d'afegir l'edició de col·leccions de cromos on figuraven artistes de cine, futbolistes, temes de Ciències Naturals, Races Humanes, Meravelles de l'Univers; així com fotogrames de les pel·lícules més famoses d'aquella època: **Sissi, Pollyanna, Los diez Mandamientos, Ben-Hur...**, la família Telerín ("**Vamos a la cama**"), contes infantils, troquel·lats, retallables de nines i de soldats.

En un altre aspecte, l'**Editorial Bruguera** esdevingué una de les empreses pioneres en el camp de la Informàtica, ja que fou una de les primeres en instal·lar un ordinador marca "HONEYWELL BULL", de la firma "General Elèctric", per tal de treballar en els departaments administratius utilitzant aquests sistemes moderns. Això tingué lloc el 1961, any en el qual encara no s'anomenava al mític i sofisticat aparell "ORDINADOR", sinó que se li deia "CERVELL ELECTRÒNIC". Per tant els treballadors d'aquest singular utilatge rebien el qualificatiu d'operaris del "CERVELL". Val a dir que l'esmentat llegendari "artefacte" o androide, estava format per un

“Equip de Programació”, una secció de tres “Perforadores” de targetes, un grup de “Verificació” una “Classificadora” i, finalment una impressora “Màquina Impressora”. Tota aquesta tremenda maquinaria estava ubicada en una sala exclusiva, o destinada a ella solament, amb aparells controladors de temperatura i d’humitat, Era, per tant una sala molt gran d’uns seixanta metres quadrats.

En terreny de les anècdotes humanes, afegirem que al costat i a la part baixa d’aquesta sala especial electrònica, existia un departament administratiu denominat popularment “**La Patagonia**”, indret batejat així perquè era un lloc que romania bastant lluny de les altres seccions administratives. També existia un altre departament no tant lluny del nucli administratiu, anomenat “**La Sibèria**” qualificatiu atribuït a que al infortunat local no arribava la calefacció a l’hivern.

En la època daurada d’ EBSA, les dècades 60, 70 i 80, del segle proppassat, l’**Editorial Bruguera** fou considerada modèlica en molts aspectes tècnics i humans, i així ho reconegueren els estaments oficials del Govern d’aleshores, concedint-li el guardó pertinent destinat a les empreses exemplars. Per tant, no solament millorà la situació laboral dels seus treballadors, augmentant-los econòmicament els seus salaris i concedint-los cinc pagues extres, endemés d’establir jornades intensives, un mes de vacances, menjadors, dispensaris mèdics empresarials, sinó que fou pionera en la seva modernització industrial, ja que s’instal·là, en l’edifici on actualment es troba el **Centre Cívic El Coll – La Bruguera**, la primera rotativa moderna d’Espanya, marca “**CERUTTI**”, la qual ocupava tres plantes. L’entrada d’aquest edifici pel carrer de Duran y Borrell era per on passaven les bovines de paper i les tintes destinades a la planta superior d’ on sortien les revistes impreses, tallades, cosides i empaquetades. El sistema d’impressió era el de “**Huecograbado**” es a dir de “**Gravat al buit**” a base de fotolits i cilindres i no m’estenc mes pel risc de ficar-me allà on no m’han demanat mai.

S’ha de remarcar o destacar que l’**Editorial Bruguera** facilità treball a molts treballadors represaliats pel sistema franquista, per considerar-los persones de idees republicanes, i també proporcionà feina a molts tallers d’enquadernació del barri, com: Mayordomo, Campuzano, Badia i alguns altres mes. Igualment, donà feina a centenars de famílies , tant si vivien en el Coll – Vallcarca, com si residien a Horta o al Carmel. Una d’aquestes tasques consistia en posar cromos en sobres que prèviament s’havien encolat. Sobre el particular, recordo a la meua família i la dels meus veïns , que fèiem aquesta feina després de sopar i alhora escoltant la radio (llavors no hi havia televisió). Sobretot, escoltàvem els programes de “**Pepe Iglesias El Zorro**”, “**Matilde Perico y Periquín**” i els dissabtes “**Taxy Key**”.

Tal com he comentat abans l’**Editorial Bruguera** fou declarada oficialment, en els seus millors anys “**EMPRESA MODELO**”. No recordo exactament l’any en que això esdevingué, però crec que seria a principis del anys seixanta, ja que fou una de les primeres empreses en instal·lar uns menjadors destinats als treballadors, amb cuina i cuiners incorporats, i uns menús variats amb preus assequibles. També els treballadors disposàvem d’un “Club Social” al qual podien accedir, apart dels empleats, també els familiars, amics i veïns, encara que no fossin treballadors de l’empresa. Aquest **Club**, disposava d’una pista de bàsquet, amb equip masculí i femení; així com també s’organitzaren equips de futbol, entre les diferents seccions o departaments, els quals competien entre ells, i també amb els d’altres empreses i equips foranies. Afegirem, que es portaven a terme competicions de ping-pong, campionats d’escacs, festes de Reis, amb regals destinats als fills i nets dels treballadors; dinars patronals. El nostre Patró o festa patronal del ram del les Arts Gràfiques, el celebràvem el dia 6 de maig, jornada dedicada a “**Sanctus Johinem Ante Portam Latinam**”, o sigui “**Sant Joan davant la Porta Llatina**”, que era “el Sant” de tots els que tractaven en llibres, com” els impressors, llibreters, relligadors, gravadors...A mes de totes les activitats d’esbarjo ressenyades, se n’organitzaven d’altres molt interessants per la bona acollida que tenien, com representacions teatrals, revetlles, excursions, acampades, i una de molt important es que hi havia una paga extra.

Sobre el factor o tema de la postura empresarial davant les necessitats dels treballadors, es de llei i en honor a la veritat, fer constar el següent; l’**Editorial Bruguera**, fou una de les empreses capdavanteres en tenir un conveni col·lectiu propi, un conveni laboral en que el seu contingut estava pactat per les dues parts representatives i que resultava estar econòmic i socialment molt per sobre de la resta de convenis gremials a nivell de l’estat espanyol. Com a detall social, s’ha de ressaltar que l’empresa tenia, per tradició pròpia i particular, el costum de pagar les nòmines dels

treballadors empresonats per motius polítics (aspecte que evidentment no constava en el conveni col·lectiu). Però el que sí que es va aconseguir a més a més, i aquest sí que constava en el conveni, es que augmentessin el nombre de pagues extres (cinc a l'any) i que aquestes foren pagades als treballadors que fessin el Servei Militar.

DECLIVI I ENFONSAMENT DEFINITIU DE L'EDITORIAL MÉS IMPORTANT D'EUROPA

En aquest apartat final, no entraré gaire en detalls, ja que esdevingué una època molt dura i dolorosa, tant per a mi com per a la meva família, i també per als meus amics i companys de treball: Quan el senyor Francesc Bruguera Grané, per motius de la seva avançada edat, i també per la seva precària salut, va deixar l'empresa a mans dels seus successors, aquest no van estar a l'altura de les circumstàncies, ja que no tingueren la suficient visió de futur, ni l'empenta necessària per tal de garantir la continuïtat i millorament del grup empresarial, i van deixar les responsabilitats directives a una colla de "xitxarel·los", llicenciats en "cretinisme empresarial" i "màsters" en "estupidesa" comercial, que no tenien ni "punyetera" idea de com era i funcionava una moderna i complexa editorial. Els resultats econòmics i humans anaren de mal a pitjor. I a tot això, s'ha d'incloure la prepotència i menyspreu vers els veterans de l'empresa, ja que mai van reconèixer la seva vàlua o experiència professional, sense tenir cap consideració, ni reconèixer que, a dins de l'empresa, hi havia gent que coneixia a fons la dinàmica editora i estimava EBSA, donat que en ella havien dedicat els millors anys de llur existència. Es possible que si haguessin comptat amb l'experiència del personal veterà, probablement l'**Editorial Bruguera** encara existiria.

Sense esmentar cap nom, solament comentaré el cas d'un important dirigent de Bruguera, i que no pertanyia al "ramat" citat anteriorment, el qual plegà de les seves funcions, fart i fastiguejat dels nous directius executius de pega i de cuchipanda. A continuació, se n'anà a treballar a una altra gran editorial, on entrà amb el càrrec de director econòmic financer, i al cap de poc temps, va esdevenir conseller delegat i assessor del Consell d'Administració d'aquesta empresa.

Ja fa un temps que es va jubilar, D'aquesta manera el seu nom i cognoms van figurar, durant molt de temps en els protocols de tots els diaris, revistes i publicacions d'aquesta editorial.

Agraeixo l'assessorament i correcció d'aquest relat o article, al meu bon amic Vicenç D. Palomares Melo, ja que sense la seva estimable col·laboració no hagués esta capaç de fer-ho.

Josep Callejón Giménez